

Code No. 5661

SET : C

Roll No.

D. El. Ed. 2nd Year Exam., July – 2022

Pedagogy of Sanskrit Language

संस्कृत भाषा का शिक्षाशास्त्र

(Course Code : DE-211)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

[Evening Session]

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

समय : 2 घण्टे]

[अधिकतम अंक : 35

सामान्य निर्देश :

- (i) कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित पृष्ठ 7 तथा प्रश्न 6 हैं।
- (ii) प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये कोड नम्बर तथा सेट को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- (iii) कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- (iv) उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- (v) उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- (vi) परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- (vii) कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।

निर्देशा: —

- (क) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।
- (ख) लेखः सुस्पष्टः सुवाच्यः च भवेत्।
- (ग) प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायाम् देयानि।
- (घ) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

5661/(Set : C)

P. T. O.

भाग - क

1. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु **द्वयोः** प्रश्नयोः व्याख्या कार्या - 2 × 3 = 6
- (क) विभिन्नशिक्षायाः आयोगेषु एवं पाठ्यक्रमे संस्कृतस्य स्थानविषये एकं निबन्धं लिखत।
- (ख) संस्कृतगद्यरचनायाः महत्त्वं प्रदर्शयन् विभिन्नेषु स्तरेषु गद्यशिक्षणस्य उद्देश्यं निर्धारयत।
- (ग) पाठयोजनायाः महत्त्वं प्रदर्शयन् पाठयोजनायाः स्वरूपे प्रकाशं पातय।
2. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 3 = 3
- (क) कारकेण कोऽभिप्रायः ? विस्तारेण वर्णनं कुरुत।
- (ख) “मुखं व्याकरणं स्मृतम्” अस्य वचनस्य समीक्षां कुर्वन् संस्कृतव्याकरणस्य विशेषतासु प्रकाशं पातय।
3. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 3 = 3
- (क) आदर्शप्रश्नपत्रस्य निर्माणाय कानि-कानि सोपानानि सन्ति ?
- (ख) मूल्यांकनस्य स्वरूपं तथा तस्य विशेषतासु प्रकाशं पातय।
4. अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः **एकः** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 3 = 3
- (क) पाठयोजनायाः कः अभिप्रायः ? पाठयोजनायाः विभिन्नेषु प्रकारेषु प्रकाशं पातय।
- (ख) सूक्ष्मशिक्षणस्य का परिभाषा ? लाभं महत्त्वं च वर्णयत।
5. **एकः** प्रश्नः समाधेयः - 1 × 5 = 5
- (क) छन्दसः परिचयं यच्छन् छन्दसः भेदानां वर्णनं कुरुत।
- (ख) अलंकारस्य परिचयं यच्छन् अलंकाराणां भेदानां वर्णनं कुरुत।

6. वस्तुनिष्ठप्रश्नानाम् उत्तराणि देयानि -

15 × 1 = 15

(क) व्याकरणशिक्षणस्य श्रेष्ठविधिः कोऽस्ति ?

(i) आगमविधिः

(ii) सहयोगविधिः

(iii) पूर्वविधिः

(iv) उत्तरविधिः

(ख) अन्यपदार्थप्रधानः कः समासो भवति ?

(i) बहुव्रीहिः

(ii) तत्पुरुषः

(iii) अव्ययीभावः

(iv) द्वन्द्वसमासः

(ग) छन्दोविहीनं रचना कथ्यते -

(i) पद्यम्

(ii) गद्यम्

(iii) चकोरः

(iv) महाभारतम्

(घ) यत्र पूर्वपदार्थः प्रधानः तत्र कः समासो भवति ?

- (i) तत्पुरुषः
- (ii) कर्मधारयः
- (iii) अव्ययीभावः
- (iv) द्वन्द्वसमासः

(ङ) 'धातुतः' पूर्वं कस्य प्रयोगो भवति ?

- (i) उपसर्गस्य
- (ii) प्रत्ययस्य
- (iii) कृष्णस्य
- (iv) रमायाः

(च) '..... व्याकरणं स्मृतम्' रिक्तस्थानं पूरयत।

- (i) कर्णः
- (ii) नासिका
- (iii) हस्तः
- (iv) मुखम्

(छ) 'अष्टाध्यायी' इत्यस्याः रचयिता कोऽस्ति ?

(i) पाणिनिः

(ii) कालिदासः

(iii) भासः

(iv) श्यामः

(ज) 'अभिज्ञानशाकुन्तलम्' कस्य रचना अस्ति ?

(i) कालिदासस्य

(ii) मम्मटस्य

(iii) बाणभट्टस्य

(iv) भासस्य

(झ) धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः।

मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत सञ्जया॥

(i) कादम्बरीतः

(ii) गीतातः

(iii) रामायणतः

(iv) दूतवाक्यतः

(ज) छन्दोसहितं रचना कथ्यते –

(i) पद्यम्

(ii) गद्यम्

(iii) श्यामः

(iv) रामः

(ट) क्रियान्वयि भवति। रिक्तस्थानं पूरयत।

(i) समासः

(ii) सन्धिः

(iii) पुल्लिङ्गः

(iv) कारकम्

(ठ) संस्कृतभाषायां कति कारकाणि सन्ति ?

(i) षट्

(ii) दस

(iii) एकादश

(iv) षोडश

(ड) 'अलंकरोति' इति किं भवति ?

(i) छन्दः

(ii) अलंकारः

(iii) नेत्रम्

(iv) कर्णः

(ढ) 'कण्ठेकालः' अत्र कः समासो भवति ?

(i) अव्ययीभावः

(ii) बहुव्रीहिः

(iii) तत्पुरुषः

(iv) कर्मधारयः

(ण) 'अष्ट' (8) वर्णाः कस्मिन् छन्दसि भवन्ति ?

(i) अनुष्टुप्

(ii) इन्द्रवज्रा

(iii) उपेन्द्रवज्रा

(iv) वंशस्थम्